

MKUFUZI MKUU- KIWANGO CHA JUU(KIMATAIFA)

B. KUPEANA UKUFUNZI MKUU UNAOGUZA MATAIFA KWA MUNGU

B. KUPEANA UKUFUNZI MKUU UNAOGUZA MATAIFA KWA MUNGU

NINANI UTAKAYEMFUNZA SOMO HILI? Ni kwa wakufunzi na wale watakao kuwa! Hii ina maana ya kwamba hili ni somo la pili kwa waalimu wale wamehitimu katika kufundisha na wanauzoefu wa kufundisha wengine. Katika some hili wale wamehitimu watapata maagizo kupanga na kuleta mambo hayo katika mafundisho ya waalimu katika nyaja ya kitamanduni.

VITU VYA KUFUNDISHA AMBAVYO VINA WEZA KUPANUA SOMO HILI.

Biblia na vitu vingine vitokanavyo na tamanduni zikigine kama za wamerekani wachina, and waafrika.

UFAFANUZI KAHUSIANA NA UTAMANDUNI

- Utamanduni ni vile watu wanaishi, fikilia na vile wameamini. Kila kidundi cha watu kina tamanduni zake.
- Tamanduni zote, pamoja na zetu, hujumuisha wanandamu
- Kwa hivyo tamanduni zote huwa na mchanganyiko wa mabaya na mazuri.

SOMA TAMANDUNI ZA VIKUNDI VYAKO

Uliza waaminio katika vikundi vya tamanduni hizo ni mahali gani wanaona tamanduni zao ni nzuri au mbaya. Zingine sinaonekana tofauti na vile unavyofikilia? Na kama ndivyo fikilia ni kwanini inaweza kuwa kweli.

Hata katika utamanduni wa AGANO la kale ulihalibiwa na watu wa taifa teule la Mungu kwa utiifu wao na kutotii kwao na kuwa bali na Mungu na akili mbaya za kutokujua.

FIKILIA UTAMANDUNI WA AGANO LA KALE

Unaweza kupeana mifano vile Mungu mwenyewe alipeana vifungu vingine vya utamanduni wao? Mifano – ya kutotii? Mifano ya kuto kuelewa unafikilia kuna umuhimu gani kuzungumzia utamanduni huu?

NENO LA MUNGU LINASIMAMA KAMA KIPIMO KATIKA MAZURI AMA MABAYA TAMANDUNI ZOTE NA IMANI NA VITENDO VYOTE

Kwa hivyo tamanduni zote sitahukumiwa na neno la mungu kwa kila mtu KWA MAMBO YOTE.

KUHUKUMU TAMANDUNI KWA NENO LA MUMGU

Kuonyesha mfano, mmoja na ainuwe Biblia iliyofungulia, kila mmoja na alete vitu vyote vya kitamanduni bele ya Biblia ambayo imefunguliwa kuonyesha unatafuta neno juu ya fikila za Mungu katika somo hili. Vitu vingine viwekwe, vingine vitupwe, na vingine viwekwe kwa kuchunguzwa kwa kina zaidi.

- Huku hii ina fanyika vizuri na wenyeji ambao wamejitayarisha vyema kuelewa kwa kina habari ya Mungu.
- Wale hawaja kaa sana katika kufundishwa wasihukumu utamanduni wowote ambao hawajui au kuelewa. Lakina wanaweza kuwafanya wenyeji kuangalia tamanduni zao mienendo na imani wakilinganisha na Biblia.
- Katika hokumu hizo msimamo wa nenolazima uziingatiwe na si kwa nguvu au kulazimisha.
- Na hiyo inaweza kufanyika kwa kuuliza maswari.
- Katika ukufunzi wa juu haimaanishi ati ni kupandilisha tamanduni na mwenendo wake isipokuwa ni pale ina husu kufundishwa kwa watoto inaoneka wazi ati wefundishwe neno la Mungu.
- Mambo mengine yanaweza kutokea katika maswari na majibu wakati wowote.
- Kupandilisha tamanduni mbaya huchukua muda na haitakiwi haraka kuibandilisha. Kama kikundi kikikumbana na mambo ya tamanduni hizi, Njia bora ni kupanda begu na kumbuka kupanda begu kuna nguvu ndani yake.
- Jihandhari na kujaribu kipandilisha mwenendo wa kanisa bila kuwa na ruhusa na pia kutojua mambo yake kwa kikamilifu. Vyema nikusema kama hivi – Wakubwa wa kanisa lako wanaweza kuamua juu ya hayo. Jambo moja ambalo wanaweza kufikilia ikishikamana na mambo hayo ni-XYZ—fungu au mlango wa Biblia.
Kama watu wakiwa na hisia Fulani au wamekuwa wametatisika kwa mambo Fulani wahimiza kuendelea kuomba kwa yale maamuzi wa makanisa yao yanafanya.
- Jizuie kuonyesha kama kwamba wewe uko juu au mzuri zaidi ya wengine kwasababu mienendo mingine ya tamanduni zetu ni tofauti na misimamo mingine ya neno la mungu.
- Ni vizuri kuelewa na kukubali tamanduni iliyobora na ambayo inaweza kisifiwa katika Africa ,hiyo inaweza kuwa kama muziki, densi ,usanii, ushonaji, Misemo, hali ya kusikiliza, heshima na kujali familia hata na ukoo na mengine mengi.

B1. TUTAJIFUNZA NINI KUTOKANA NA TABIA ZA KIENYEJI AMBAZO ZINAWENZA KUINGILIA UKUFUNZI WETU

VYOMBO VIA KUFUNDISHA NA KUPANUA MAJANDILIANO HAYO – Picha ya wamarikani wakiongea na watu hawa wa tamanduni zingine, alama kubwa ya swali, Jicho kubwa (na uwe mwagalifu). Sikio kubwa (usikilize kwa maakini).

- Kumbuka kwa wenyeji kila tabia ni sawa na kawaida
- Uliza, Hii mnaifanya aje? (tabia)
- Ina maana gani mtu akifanya hivi?
- Angalia na uliza (maswali)
- Watembelee watu Nyumabni, sheleni, makanisani, sokoni wakati upatapo nafasi.
- Ona vitu kama kushika, Ni kalibu na wapi umesimama ni vipi unauliza swali na majibu yake. Uhusiano kati ya waume na wanawake.
- Wakati ukufunzi unaendelea, kuwa na wakati wakuuliza, ni nini kinaweza kuwazuia msifanye hivi? Zikiliza majibu yao. Jaribu kutafuta suluhizo pamoja nauya elekeze mafundisho yako kwa vizuishi ambavyo vimefumbuliwa.

**B2. NI VIPI TUNAWEZA KUANDAMANA NA TABIA YA WENYEJI
AMBAYO INAWEZA KUWA NA UHUSIANA NA UKUFUNZI WETU.**

- Waume na wake wakikaa pande kwa pande katika kanisa
- mavasi ambayo yngevaliwa, kama kwa wanawake
- njia za kuambudu
- saa
- kuongea juu ya zawadi zinazoweza kupeanwa kwa wanaofundisha. Na kama unakaa nafamilia ama unafundisha, mwalimu mwingine, mzawadie siku za mwisho ilisiwe kama mapendeleo. Nivema kupeana, au kuongea juu ya zawadi na mchungaji ambaye anakusimamia. Hapo atanjua ni nani atakayeongezea. Uliza kusaidiwa kimawazo mbele kutoka twa anayekuweka. Zawadi lazima ziwe ndogo, si ghali, na ziwe na umuhimu. Vitu ambovyo tumetumia kikamilifu ni kama kamera, walkmans musiki CDS Biblia, congo dances na vitabu.

**B3. NI VIPI TUNAWEZA KUONDOA KUTOKUELEWANA KWA SABABU
YA UTOFAUTI WA LUGHA**

TUMIA VITU ULIVYOTUMIA MWANZO KATIKA KUFUNDISHA –
KATIKA B1

- MFANO: Mchungaji? Mama? Katika simu
- MFANO: Ilitumiwa kwa
- MFANO: Kusimamisha wafanya kazi
- MFANO: “Muyungulu,”
- MFANO: Mume, muke au pasipo yeyute?
- MFANO: Zikiliza vile wanaongea “Tafadhari” na vile wana anza mbele ya swali.
- MFANO: Makinika vile, mwili na lugha pia uso unavyo fanya katika mawasiliano.
- MFANO: Wakati wowote angalia dakili za kuelewana au kutoelewana.
- Kuwa tayari kupeana pole ikiwa haukuelewika vyema .
- Tafuta kuambiwa yaliyojili na uwaulize wanafikilia aje.

- Usiwe mtu wa kukasilika lahisi wasamehe wengine punde ukiwakosea.

B4. NI VIPI TUNAWENZA KUPANGA MASOMO AMBAYO YANALINGANA NA MAHITAJI YA WENYEJI

- Fikilia – Panga safari au matembezi mbere ya kuanza ukufunzi (kandilia mahitanji yake) Uliza maswali mengi kwa jia ya barua pepe(yaani E-mail). Na si maswali ya kukubali au kukataa. Lakini maswali kama nini au vipi.
- Angalia idara ya watoto kama ikiwezekana waulize wasifanye kitu speseli ama isiwe tofauti.
- Baadaye uliza jambo lolote ambalo huelewi.
- Uliza mambo ambayo yanajulika na ambayo yana takikana.
- Ongea na watu wengi ikiwezekana na upate mawazo yao kwa wingi.
- Waache wanjichagurie kutoka kwa orodha ya masomo lakini ujumuishe misingi kadha isipokuwa yale yalio pitiwa tayari.
- Uliza shinda zao zile muhimu zaidi kuliko kutafuta msaada wa kifedha (kubali mataji ya ki- fedha ni kawaida)
- Ya faa kuingiza mazungumzo ya kutia motisha pamoja na ukufunzi, changia vipande vipande vya hiyo motisha kwa masomo yote baadara ya wakati mmoja.
- Badilisha, kusikia, kuongea na kufanya. Panga wakati mwema na hakikisha wanafunzi wanafanya kitu na kufikilia. Bandilisha na nyimbo za watoto na kucheza.
- Uliza vile watoto wanatendewa kwao nyumbani, shuleni na hata makanisani badara ya kuwaagiza fanya hivi na vile waulize, ingekuwanje kama mngefanya hivi –ingesaidia, ingekubarika?----- kubaliana na hali zote.
- Unaweza kubadili mipango yako baada ya kufika. Fikilia na njia hii mupango A.

B, C, na D na (uendeleo)

- Mambo ambayo yaonekana kila wakati barani Africa – msongamano wa watu, kelele nyingi wakati wa michezo, viziwi, kukaa bila amani au kusimama, Joto au unyevunyevu, wandundu, wanyama wanaotambaa au (Kuradarada), viumba via kuogea, maji, muda.
- Tangeneza sheria ya kupeana mawasiliano usijifunge kwa ahadi ila tu una hakika utazitimiza.

B5 . NI VIPI TUNAWENZA KUFANYA KAZI KWA UMOJA KATIKA KUNDI LETU.

- Shukrani kwa Kadzana kwa kukubali tuichukue mafikila ya Sylvia Foth na Larry Williams katika somo hili.

B.5(a). Ni vipi tunaweza kujuana mtu na mwingine na kushikana ili tuhudumu pamoja kama kikundi?

- Kuweni na wakati pamoja kwa michezo na kuongea pamoja katika hali ya kawaida.
- Chukua muda kabla hujaongea. Kubalia wana kikundi kuonyesha nguvu zao, na vipawa vyao na vile mungu atawatumia. Kiongozi wa kikundi aichukue mambo yote ili aitumie kwa kila kikundi na si kuwadhulumu.
- Ongea juu ya heshima zao. Kubalia kila mmoja katika kundi kuongea vile ajionavyo mwenyewe, baadaye kubalia wahirika wengine wachangike kwa jambo hilo.
- SIMBA. Huyu ni mtu wa kukata kauli, kwa upande wake, simba ni mtu mwenye nguvu na uongozi huja kwake rahisi, kwa upande huo mwingine anauwezo wa kuwa juu ya wengine na kuwacha wengine nche na anaweza kuwa kinyume na matakwa na mapenzi ya wengine.
- BEAVER: Huyu ni mtu mpenda kazi na akipewa kazi humaliza, na upande mwingine BEAVER ana mpangilio, na ana haraka kuona mambo yamefanyika. Anaona wakati mwingine shinda kupandilisha mienendo na tamanduni za nchi zingine na anaweza kuwa kinyume na michango yao na kuona ni nduni ikilinganishwa na yake.
- OTTER. Huyu naye ni mtu mpenda utani na rahisi katika mwenendo wake, ana mafikila ya juu na mwenye kupenda kutengamana na wengine katika mambo yote. Na upande mwingine anayo shinda kushughulikia miradi, kazi kufanyika kutayalisha vizuri na kupanga katika siku zake.
Wengine katika hiki kikundi cha OTTER wanayo michezo juu ya wengine.
- **GOLDEN RETRIEVER**
Huyu naye hupenda kujihuzisha na mambo ya wengine na maakini katika mahitaji ya wengine pande zote mbili (mazuri na mabaya) na upande wa kinyume anayo jukumu ya kuona amani imepatikana kwa jia yoyote ile hata kama kazi hikufanyuika lakini aone fikila nzuri kwa wote. Anaweza kuwa shinda kuweka mambo mengine kando.
- Chukua wakati mwingine katika kuongea na kila mmoja wa kikundi datika mambo ambayo yanamsumbua, kukashilika, mambo ya kutokua na kitu, umaskini, na vile mnaweza kusaidiana katika shinda hizo.
- Wasiliana nao, hakikisha wote wanajua mipangilio ya mambo mapandiliko yote na yale wanayotalajia na (mengine mengi)
- Kulingana na vile ulivyo kuna weza kuwa na kazi zaidi ya ukufunzi kwa yale yanayokuhusu kama (kusafisha vyombo bya nyumbani, kusafisha nyuma, kuweka tikititi sawa sawa, ongea mambo ambayo yaweza kujitokeza ya mahitaji na utengeneze mpango mzuri kwa mahitaji hayo.

❖ **B5.(b) NI VIPI WANAKIKUNDI WAWEZA KULETE MAJANDILIONA:**

- Viongozi wa vikundi waulize kikundi njia bora ya kuleta majandiliano ambayo uanafaa.
- Kwa jumla majandiliano ni mazuri kuzungumzia kuliko maswali au ambayo imeandikwa kama – kwa mfano “Na fikili tunaweza kufanya hivi”, lakini sema – “kuna uwezekano tunaweza kufanya hivi” au “si ni vema kama tungefanya hivi”?
- Yule atakaye leta mjadala au majandiliano awe tayali kufafanua. Mijandala yote inaweza kuangaliwa kwa kina na si yote itakayo zungumziwa.
- Kama mjadala umezungumziwa – kiongozi aelezee kwa upole kwa nini uamuzi umechukuliwa kiviingine.
- Wakati mwingine kueleanwa kuuaweza kufikiwa, na zaida mambo mengine amabayo hayakuwepo yanaweza kutumiwa.

B.5(C) NI VIPI TUNAWENZA KUFANYA MUJANDALA KWA WELEVU?

- Pawe na kiongozi akiwa ndiye mwisho au ndiye wa kufanya uamuzi wa mwisho.
- Uamuzi unaweza kuzungumziwa na kikundi.
- Majandiliano lazima yafafanuliwe
- Hakuna kunungunika mjadala ukiwa ume zungumziwa na ume pitishwa. Wote wauunge mkono kwa njia yoyote ile.

B5.(D). NI VIPI TUNAWENZA KUSHULUHISHA MATATIZO?

- Matatizo yote inafaa yatatuliwe kwa siri kwa wale ambao wanayo na wahusika wawe ni wale wenye cheo katika kutatua au viongozi, na wawe wenye hekima ya mungu pia. Wawo na heshima. Wasitatie mizozo mbele ya watu.
- Kwa vyonyote vile kutokusikilizana kuwekwe kado ikiwa inawezekana kwa sababu ya yale umetumwa kwayo.
- Mizozo itatuliwe mapema isikubaliwe kulalania na kuendelea.
- Mtu aombe msamaha kama amekosa na kukosewa
- Tunapo tatua mambo kuhusiana na tamanduni zetu ni vyema kuhusisha wale wamehitimu zaidi na wenyeji pia.

B.5.(e) TUNAWEZAJI KUSAIDIA NA KUENDELEZA MTU NA MWINGINE?

- Chagua mtu mmoja kila siku kuwa mwombezi wa kikundi.
- Kila mmoja aseme mazuri ya mwenzio katika kundi.
- Wape motisha wakuandikiana maneno mafupi ya motisha.

- Wape motisha kwa kila mmoja kwa kupeana shukrani.

**B.5(f) NI VIPI TUNAWEZA KUPEANA MOTISHA MTU NA MWINGINE
BAADA YA SAFARI KUISHA.**

Angalia mambo yote kwa upana

- Peana repoti ya matokeo
- Kuonyeshana picha
- Viongozi wa vikundi wawe na mawasiliano kwa mda.
- Endeleza urafiki
- Ombea mtu na yule mwingine.